

Sermayenin 'Demokrasi mücadelesi'

17 Eylül'de TÜSİAD Yüksek İstişare Kurulu (YİK) toplantısında YK Başkanı Symes ile YİK Başkanı Özilhan, ekonomide yükselen kaygılar üzerinden siyasal istikrarsızlık tablosuna sert eleştiriler yönelttiler, dolaylı olsa da Erdoğan ve AKP'ye karşı uzun zamandır ilk kez seslerini yükseltmiş oldular. Güçlü koalisyon (AKP-CHP) uzlaşmasının yapılamamış olmasına, "uzlaşma örneği olarak topluma sunulacaktı" diyerek hayıflandılar; girilen yeni seçim ortamında "ayrıştırıcı söylemlerin bir yana bırakılmasını" çünkü "sorunların bir yenisine tahammül güçlerinin kalmadığını" söylediler.

Sermaye kesiminin bu çağrılarının toplumda bir karşılığının olmadığı söylenemez. Ama buradan hareket ederek büyük sermayenin, bıçak kemiğe dayanınca (yani ekonomik ve siyasi istikrarsızlık hukuki güvencesizlikle birleşince), artık bir demokrasi mücadelesi içine girmeye karar verdiği ileri sürülebilir mi?

Yoksa bugün geline durakta sermayenin sorumluluğunun belirleyici önemde olduğunu ve 21. yüzyılda ne dünyada ne de bilhassa Türkiye'de sermayenin böyle bir mücadele içinde olamayacağının altını mı çizmeliyiz? Her olumsuzluktan sermayeyi sorumlu tutmak fazla indirgemeci görülebilir, en azından fazla soyut kalabilir. Bundan kaçınmanın yolu, ekonomik/sosyal tarihin olgusal gelişmelerini gözden geçirmek olabilir.

1960-70'lerin hızlı kırsal göçü ve kente göçenlerin hızlı işçileşme ve sanayi işçisine dönüşme süreçleri, planlı dönemin kamu iktisadi teşebbüslerini (KİT) teşvik eden karma ekonomi anlayışıyla birleşmiş, özel yatırımlar da devletin girdiği sanayi alanına daha çok yönelmişti. (Bu bir tamamlayıcılık ilişkisiydi: kamu yatırım tercihleri, özel yatırımları o alandan itmez tam tersine kendine çeker). Ekonomideki bu dönüşüm, 1961 Anayasasının sola/sol sendikalaşmaya/örgütlenme serbestliğine açılan mecrasıyla birleşince, sermaye açısından patlayıcı bir bileşim oluşmuştu. Örgütlenmeye getirilmek istenen sınırlara 15-16 Haziran 1970'te işçi sınıfı güçlü bir direniş gösterince, bunun önü 12 Mart 1971 darbesiyle kesilmişti. Darbecilerin ve siyaset sahnesinin önüne ittikleri temsilcilerinin sözleriyle, "toplumun siyasal uyanışı ekonomik gelişmenin önüne geçmişti" ve bu durumda "demokrasinin üzerine bir şal atılabildi".

Ama 1970'ler, CHP'nin 1973 ve 1977'de birinci parti ve iktidarın büyük ortağı olmasının da etkisiyle, solun daha da kitlesellik ve mücadele kazandığı bir döneme açılacaktır. Beynelmilel ve yerel sermayenin 24 Ocak ve 12 Eylül 1980 müdahaleleri bunun sonucudur. Ama bölgede hâkimiyetini pekiştirmek isteyen ABD ve beynelmilel sermaye açısından, Türkiye'de bağımsızlıkçı/ anti-emperyalist sol uyanışa set çekmenin yanı sıra iki önemli müdahale gerekçesi daha bulunuyordu: (i) Sovyetler Birliği'nin İslamcı bir yeşil kuşakla kuşatılması ve (ii) Türkiye'nin geri dönüşsüz biçimde üçüncü küreselleşme dalgasının neo-liberal birikim düzenine bağlanması. Uluslararası sermayenin gereksinimlerine tüm eklemleriyle demirlenmiş bir Türkiye'nin hızlı sanayileşme iddiası da (Dördüncü 5 Yıllık Kalkınma Planı:1979-83) kuşkusuz çöpe gitmeliydi. Bu durum, 1989'da sermaye hareketlerinin serbestleştirilmesiyle pekiştirilmeli, Türkiye beynelmilel finans kapitalin birikim kaprislerinin oyuncağı yapılmalıydı. Yerel sermaye ise, bu gidişata kararlı itirazlar yöneltmek yerine, kendi uyum süreçlerine ayar vermekle meşgul oluyordu.

1970'lerde yüzü sola dönmüş, din kısıkcısından/tevekkül zihniyetinden kurtularak ekonomik/sosyal hatta sınıfsal hak taleplerine yönelmiş işçi sınıfına ve onun dalga dalga etkilediği halk kesimlerini yeniden itaatkâr, bu dünyadaki kaderine razı, iş bulamama/işini kaybetme korkularıyla her türlü ödüne (reel ücret ve sosyal hak kayıplarına, uzayan iş saatlerine ve kötüleşen/güvencesiz iş koşullarına) razı edilmiş kıvama getirmenin tek ilacı dincilik aşısı idi.

Dolayısıyla, 24 Ocak ve 12 Eylül 1980'in yolaçtığı büyük dönüştürme süreci, yerel ve beynelmilel sermayenin buluşma noktası oluyordu: Solun kaba bir biçimde ezilmesine koşut olarak, işçi/emekçi sınıfların dincileştirilmesi bu programın, bu toplumsal mühendislik projesinin ortak hedefini teşkil ediyordu.

Ama 1980'lerin baskıcı rejimi bunun için yeterli olmamıştı. 1980'lerin sonunda Bahar Eylemleriyle yeniden mücadele belleğini canlandıran ve önüne konan seçim sandığını da -sermayenin baştacısı ettiği- 12 Eylül artığı ANAP'tan kurtulmak için kullanmasını bilen emekçi sınıflar, halk kitlelerini ve örgütlü mücadeleyi yeniden siyasetin aslî öznesi konumuna getiriyordu. 1990'ların parçalı siyasi tablosu da bunun özetidir. Bir anlamda, akacak doğru kanalı bulamama öyküsüdür.

Haftaya buradan devam.

<https://haber.sol.org.tr/yazarlar/oguz-oyan/sermayenin-demokrasi-mucadelesi-130426>